

УДК 711.711.163:712(045)

к. арх., доцент Кравченко О.В.,
o_krav@ukr.net, orcid: 0000-0001-9267-3138,
Київський державний інститут декоративно-прикладного
мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИРОДНО-АРХІТЕКТУРНИХ ЗОН ПОРУШЕНОГО МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Проаналізовано прийоми організації природно-архітектурних зон у містах з техногенним навантаженням, запропоновані засоби їх реалізації, які відповідають принципу екологізації та впливають на підвищення екологічного комфорту порушеного міського середовища.

Ключові слова: порушене міське середовище, природно-архітектурні зони, екологізація, ревіталізація, геопластика простору.

Постановка проблеми. Сучасна тенденція розвитку промислових міст відбувається в двох напрямках – стрімкий розвиток міста на периферійних та приміських територіях і зростання щільності забудови в серединних і особливо в центральних частинах міст. Процес швидкого освоєння нових територій і ущільнення історичного центру, породжує основну проблему сучасних індустріальних міст - втрату просторового середовища та вільних територій, які б могли використовуватися для збільшення загальної площі озеленення, розвитку інфраструктури сельбищної території та формування ландшафтно-рекреаційних зон. Це негативно відбивається на психофізіологічних, естетичних і художньо-образних параметрах людського сприйняття.

Вторинне використання порушених територій, з наступною їх ревіталізацією стало одним з основних напрямків вирішення протиріч, що склалися в міському середовищі. Організація природно-архітектурних комплексів у містах з техногенним навантаженням дозволить одночасно вирішити триєдину задачу гармонізації порушеного міського середовища: соціально-економічну, еколого-містобудівну та художньо-естетичну.

Мета дослідження. Постіндустріальний розвиток архітектурного простору промислових міст перебуває у критичному стані не тільки з точки зору розвитку виробничого комплексу, але і з позиції якості архітектурно - просторового середовища. Саме тому на сьогоднішній день важливим завданням сучасної містобудівної науки є впровадження принципу *екологізації*, який передбачає використання комплексного підходу з метою збереження самотності, автентичності, історичних ресурсів міського порушеного

середовища, в якому гармонізація зовнішнього вигляду відкритого простору або його компонентів, пов'язана з пластичним виявленням його функціональної структури, як свідченням безмежних можливостей вдосконалення екологічного комфорту.

Основні результати дослідження. Просторовий розвиток індустріальних міст з метою ревіталізації деградованих ландшафтів стратегічно має передбачати:

- забезпечення сталого розвитку міських територій, збереження своєрідності і самобутності архітектурних та історико-культурних традицій;
- раціональне використання природних ресурсів з урахуванням якісного вирішення технологічних процесів у всіх сферах промислової політики та антропогенної діяльності;
- створення оптимальних умов міського розвитку, пошук нових виразних елементів композиційної побудови міського середовища;
- оптимізація процесу екологізації міського середовища, який передбачає використання комплексного підходу з відновлення техногенних ландшафтів і виведення їх з кризового екологічного стану.

В основі процесу реновації порушеного міського середовища лежать соціальні, економічні, естетичні, психологічні та історичні фактори. Чисельні промислові підприємства із зонами їх впливу, що втратили своє містобудівне значення під впливом науково-технічного прогресу, зміна економічної «привабливості» цих територій, інтенсифікація вимог до усунення екологічних проблем - важливий аргумент для реабілітації великих фрагментів в планувальних структурах індустріальних міст. Ці міські простори являються містобудівним потенціалом для формування ландшафтно-рекреаційних зон, територій під будівництво об'єктів соціально-культурного призначення, об'єктів екстремального спорту та туризму.

Типо-морфологічний аналіз порушеного міського середовища, особливо композиційно-неорганізованої, спонтанної планувальної структури в серединних та периферійних планувальних зонах міст, демонструє закономірність між антропогенно-техногенно-природними формами та економічними, соціальними і культурними змінами - метаморфозами міського середовища. Простежується тенденція взаємопроникнення міста і природи.

Визначені фактори архітектурно-естетичного впливу на вибір прийомів архітектурно-ландшафтної організації порушеного міського середовища:

- варіантність архітектурно-планувальних рішень;
- різноманітність здійснення гнучкого планування простору;
- досягнення архітектурної виразності та естетичної довершеності;

Відповідно до визначених факторів запропоновано прийоми, що відповідають принципу *екологізації* та впливають на підвищення екологічного комфорту середовища, його візуально-просторової гармонізації:

- *геопластика* порушених територій, як вид моделювання та скульптуризації форми порушення реалізується засобами технічної рекультивації, часткової ліквідації та перерозподілу земельних мас;

- *терасування*, як вид геопластики, що впливає на укріплення схилів порушених територій, їх естетичний вигляд – реалізується влаштуванням східчастих терас та терас серпантинного типу;

- *озеленення* - невід'ємна частина геопластичного моделювання, виконує еко-ревіталізаційну функцію, гармонізує простір, впливає на естетику сприйняття міського середовища та реалізується засобами біологічної рекультивації, зонуванням міського простору зеленими клинами, кільцями та плямами;

- *благоустрій* – завершальний етап моделювання простору - відіграє важливу роль в естетичному та емоційному наповненні простору, поєднанні його просторово-часових зв'язків - комунікаційних, композиційних та апперцептивних (образних, чуттєвих, естетичних) та реалізується: встановленням малих архітектурних форм, влаштуванням багаторівневих композицій з квітів, висадженням декоративних дерев та кущів, встановлення елементів освітлення, влаштування мощення.

Засоби, якими реалізуються прийоми геопластики, мають характерні особливості:

- *функціонального призначення*: влаштування трас - «серпантинів» екстремального спорту та туризму; оглядових майданчиків консольного та панорамного типів;

- *візуальної орієнтації*: озеленення та флористичне декорування;

- *емоційно-образного впливу*: рослинне декорування (рулонними газонами, мобільними квітковими композиціями); фактурне (камінням та піщаними сумішами), скульптуризація форм (образно-асоціативна стилізація, пластичне вирішення форми (часткове розбирання порушених територій); геопластичне моделювання порушених територій;

- *колористичної трансформації простору*: влаштування композицій з декоративних рослин; «графіті» з природних та штучних фарбників; кольорова підсвітка схилів та бортів геопластичних форм тощо.

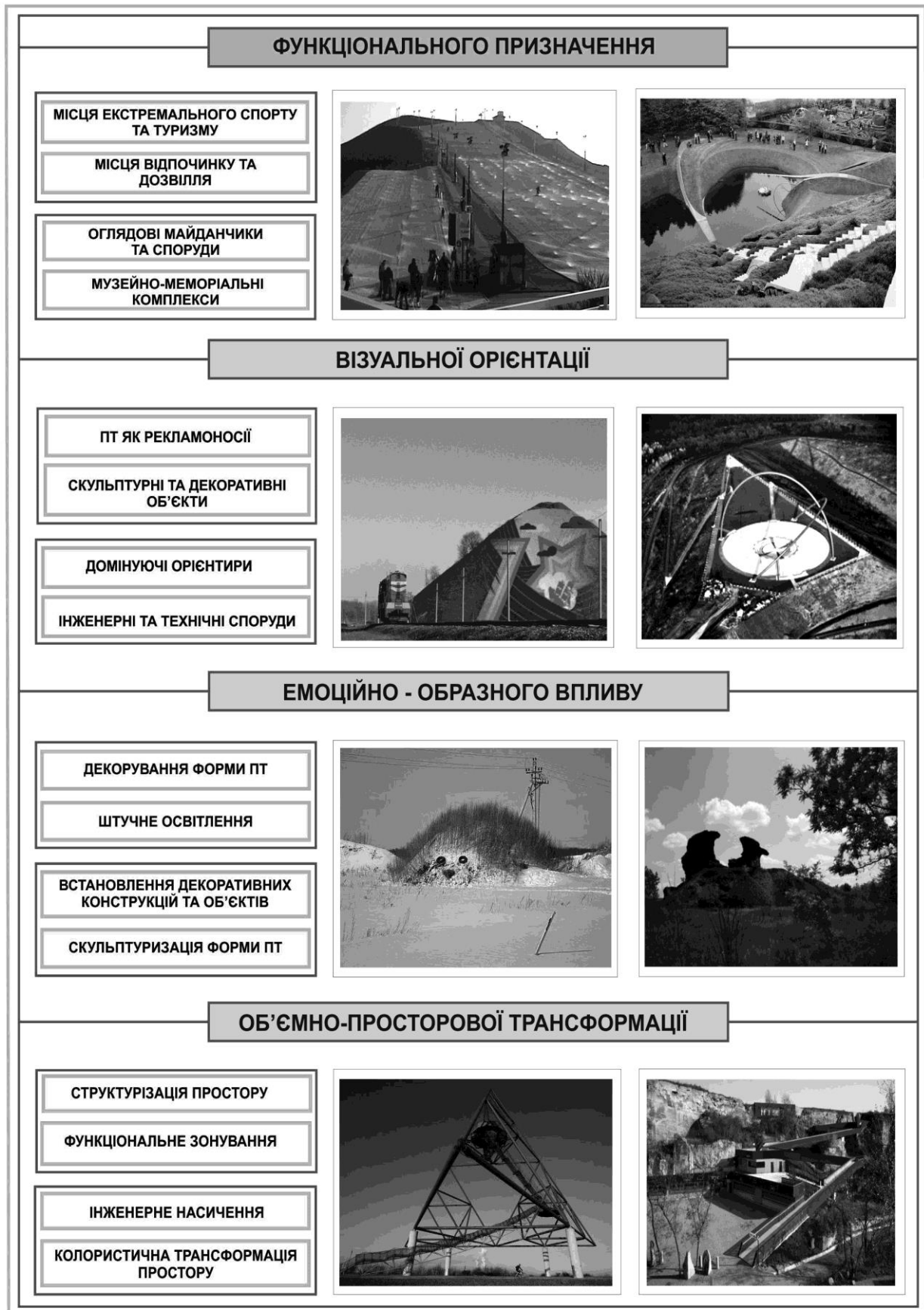

Рис. 1 Засоби організації природно-архітектурних зон порушеного міського середовища.

Висновки.

Відпрацьовані порушені території з їх негативним «присмаком» техногенності стають яскравими природно-архітектурними домінантами, а прийоми та засоби архітектурно-планувальної організації простору, ландшафтного дизайну дозволять позбутися проблем візуального і психологічного дискомфорту людини в порушеному міському середовищі. Геопластичні озеленені зони покращують і підсилюють естетичне сприйняття міських ансамблів, створюють умови для організації відпочинку та оздоровлення населення. Раціональність рішення, висока технічність, правильне використання матеріалу - необхідні умови формування естетичного образу середовища й високих художніх якостей архітектурно-ландшафтного простору.

Комплексний підхід до архітектурно-планувальної організації порушеного міського простору сприяв вирішенню задач художньо-естетичної гармонізації порушеного міського середовища, що був впроваджений автором у містах Макіївка, Димитров та Торез Донецької області (у відведених містобудівних локаціях) в період 2011 – 2013 р.

Список використаних джерел.

1. Бондарь Ю.А. Благоустройство нарушенных территорий. – К.: Будівельник, 1984. – 72 с.
2. Градостроительство и вопросы охраны окружающей среды: [сборник статей] – Киев: Будівельник, 1975. – 104 с.
3. Лазарева И.В. Актуальные проблемы освоения нарушенных территорий для градостроительства. М.: БИ, Обзор ЦНТИ по строительству и архитектуре. Вып. 2. 1984г. - 43с.
4. Кравченко О.В. Використання порушених територій вугледобувних регіонів у формуванні образу міста (сучасний досвід) /О.В.Кравченко// Містобудування та територіальне планування. – КНУБА, 2013. – №47. – С. 331–336.
5. Кравченко О.В. Направления градостроительного использования нарушенных территорий/О.В.Кравченко, О.В.Чемакина, Д.М. Ильченко //Материалы немецко-украинского круглого стола «Покрытие и озеленение терриконов». – Донецк. – 2013.
6. Таболіна Т.В., Чемакіна О.В. Ландшафтний підхід до вивчення порушених територій. Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Науково-технічний збірник. – Випуск 10 / Головний редактор М.М.Дьомін. – К.: КНУБА, 2002. – С. 116-119

7. Фомин И.А. Развитие городов в промрайонах. (Планировочные аспекты) – М.: Стройиздат, 1977г.-112стр.

8. Шимко В.Т. Дизайнерское проектирование городской среды. - М: Архитектура-С, 2006г.,стр.121-131.

к. арх., доцент Кравченко О.В,
Киевский государственный институт декоративно-прикладного искусства
и дизайна имени Михаила Бойчука.

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ПРИРОДНО-АРХИТЕКТУРНЫХ ЗОН НАРУШЕННОЙ ГОРОДСКОЙ СРЕДЫ.

В статье проанализированы приемы организации природно-архитектурных зон в городах с техногенной нагрузкой, предложены средства их реализации, которые соответствуют принципу экологизации и влияют на повышение экологического комфорта нарушенного городской среды.

Ключевые слова: нарушенная городская среда, природно-архитектурные зоны, экологизация, ревитализация, геопластика пространства.

candidate of Architecture, associate professor Kravchenko O.V.,
Kyiv State Institute of Decorative Arts and Design
named after Mikhail Boychuk.

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF NATURAL AND ARCHITECTURAL ZONES OF THE DISTURBED URBAN ENVIRONMENT.

The article analyzes the methods of organization of natural-architectural zones in cities with anthropogenic load, the means of their implementation, which correspond to the principle of ecologization and influence the increase of ecological comfort of the disturbed urban environment.

Keywords: disturbed urban environment, natural-architectural zones, environmentalization, revitalization, geoplastics of space.